

УДК 349.6 (043.2)

Дмитришина В.А., Велікян Л.А., студентки,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Жмур Н. В., к.ю.н.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Питання забезпечення безпеки населення від негативного впливу іонізуючого випромінювання та охорони навколишнього природного середовища від радіоактивного забруднення завжди будуть пріоритетними у всьому світі та для України зокрема. Країна, яка пережила Чорнобильську катастрофу – катастрофу планетарного масштабу, просто не може собі дозволити іншого. Катастрофа на Чорнобильській АЕС поставила перед державами обов'язок відшкодувати шкоду, заподіяну життю та здоров'ю, майну громадян, а також забезпечити безпечне використання ядерної енергії з тим, щоб унеможливити виникнення таких ядерних інцидентів у майбутньому

Важливим на сьогодні є те, щоб виробництво і використання джерел іонізуючого випромінювання, а також експлуатація ядерних установок, включаючи поводження з радіоактивними відходами, відповідали визначеним нормам радіаційної безпеки, у разі недотримання яких властивості іонізуючого випромінювання можуть завдати невинуватної шкоди життю і здоров'ю людини та навколишньому природному середовищу. Саме тому надзвичайно великого значення набуває належне правове регулювання забезпечення радіаційної безпеки на національному та міжнародному рівнях.

Розкриваючи поняття «радіаційна безпека», необхідно звернутися також до його законодавчого визначення. Так, у Законі України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» радіаційна безпека визначається як дотримання меж радіаційного впливу на персонал, населення та навколишнє природне середовище, встановлених нормативами, правилами та стандартами з безпеки (ст. 1) [1]. Слід зазначити, що прийнятий у 1995 р. закон практично залишив правові аспекти, пов'язані із забезпеченням радіаційної безпеки в державі, поза своєю увагою.

Радіаційний ризик, як підстава виникнення правовідносин забезпечення радіаційної безпеки, має ряд особливостей: 1) є одним із видів екологічного ризику; 2) викликає ймовірність виникнення у людини стохастичного ефекту внаслідок негативного іонізуючого впливу; 3) несприйнятність радіаційного опромінення для людини та інших живих організмів; 4) характеризується взаємопов'язаністю з можливістю радіоактивного забруднення навколишнього природного

середовища [2, с. 114].

Правовідносини у сфері забезпечення радіаційної безпеки є абсолютними. З одного боку, громадянам належить суб'єктивне право на безпечне довкілля, якому, з іншого боку, кореспондують зобов'язання держави, юридичних та фізичних осіб, що здійснюють діяльність, пов'язану з ймовірністю негативного впливу іонізуючого випромінювання, забезпечити виконання низки обов'язкових вимог стосовно забезпечення радіаційної безпеки.

Суб'єктами правовідносин у сфері радіаційної безпеки є: 1) держава (в особі уповноважених органів державної влади у сфері забезпечення радіаційної безпеки); 2) державне підприємство – експлуатуюча організація (оператор), що призначена державою юридична особа, яка здійснює діяльність, пов'язану з вибором майданчика, проектуванням, будівництвом, введенням в експлуатацію, експлуатацією, зняттям з експлуатації ядерної установки або вибором майданчика, проектуванням, будівництвом, експлуатацією, закриттям сховища для захоронення радіоактивних відходів, забезпечує ядерну та радіаційну безпеку і несе відповідальність за ядерну шкоду; 3) фізичні або юридичні особи, які використовують у своїй діяльності джерела іонізуючого випромінювання та несуть відповідальність за заподіяну шкоду; 4) особи та громадяни, що проживають (перебувають) на певній території [3, с. 442].

Суб'єктивне право на радіаційну безпеку є юридично гарантована можливість людини та громадянина безперешкодно користуватися визначеним правом на безпечне для життя і здоров'я довкілля від радіоактивного забруднення та вимагати в установленому законодавчому порядку від держави, юридичних та фізичних осіб, що використовують у своїй діяльності джерела іонізуючого випромінювання, дотримуватись норм, правил, стандартів з радіаційної безпеки, як під час практичної діяльності, так і у випадках ядерних та радіаційних аварій, включаючи захист своїх прав від правопорушень у сфері забезпечення радіаційної безпеки.

Об'єктами правовідносин забезпечення радіаційної безпеки в Україні виступають безпечне від радіаційного впливу життя і здоров'я людини та навколишнє природне середовище.

Отже, радіоекологічна (ядерна та радіаційна) безпека як передумова і складова екологічної безпеки зумовлює такий стан розвитку суспільних відносин у сфері використання ядерної енергії, поводження з джерелами іонізуючого випромінювання, радіоактивними відходами тощо, за якого системою науково-технічних, економічних, організаційних, державно-правових та інших соціальних заходів забезпечується регулювання радіаційна небезпечної діяльності, встановлюється режим використання ядерної енергії, які забезпечують захист життя і здоров'я людини від негативного впливу іонізуючого випромінювання та охорону

навколишнього природного середовища від радіоактивного забруднення внаслідок міграції радіоактивних речовин у біосфері та їх накопичення живими організмами. Додержання цих принципів у практичній діяльності і є передумовою розв'язання проблем як радіоекологічної, так і екологічної безпеки.

Література

1. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 08.02.1995 р. № 39/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 12. – Ст. 81.
2. Сушик О.В. Порівняльно-правовий аналіз забезпечення радіаційної безпеки у країнах СНД / О.В. Сушик // Університетські наукові записки. – 2014. – № 1. – С. 112-119.
3. Тимченко Л.Д. Міжнародне право: підруч. / Л.Д. Тимченко, В.П. Кононенко. – К.: Знання, 2012. – 631 с.

УДК 341.215.2.(134)(043.2)

Дробович Т.М., Мельник П.М., студентки,
Навчально-науковий Юридичний інститут
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Єршов Є.К., старший викладач

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ В УКРАЇНІ

В Україні, як і у всьому світі, відбувається стрімкий розвиток сучасних інформаційних технологій, його вплив на всі сфери життєдіяльності суспільства постійно зростає. Інформація стає найважливішим стратегічним ресурсом. Одним із видів суспільної діяльності, в яких інформаційні технології набувають вирішальної ролі, є цивільна авіація.

На сучасному етапі розвитку цивільної авіації в Україні особлива роль приділяється новітнім інформаційним технологіям. У зв'язку з цим посилюється необхідність наукового обґрунтування нової методології дослідження процесів формування та розвитку систем інформаційно-аналітичного забезпечення в системі цивільної авіації [2, с. 17].

Підтримка, охорона та захист інформаційної безпеки у авіації є однією із найважливіших функцій держави, справою кожного, хто залучений до діяльності авіаційної галузі.

Сьогодні цивільна авіація є складовою частиною єдиної транспортної системи України. Роль цивільної авіації в загальному транспортному комплексі визначається її можливістю забезпечити набагато більшу порівняно з іншими видами транспорту швидкість перевезень пасажирів,